

Review article

Viroli'ye göre Yurtseverlik ve Milliyetçilik Kavramlarına Bakış

An Overview of the Concepts of Patriotism and Nationalism According to Viroli

Hilal Yüceil^a & Gamze Mertol^{b,*}

^aSamsun Denizevleri Secondary School, Ministry of Education, Ankara, Turkey.

^bSamsun Science and Arts Center, Ministry of Education, Ankara, Turkey.

Özet

Bu çalışmada, Maurizio Viroli'nin 'Vatan Aşkı' kitabındaki yurtseverlik ve milliyetçilik kavramlarından yola çıkılacaktır. Bu iki kavramın birbiri ile benzer ve farklı yanları olduğu vurgulanacaktır. Milliyetçilik ile yurtseverlik birbiri ile benzeşen yönleri olsa bile farklı kavramlardır. Yurtseverlik ile milliyetçiliği birbirinden ayırma çabaları her zaman olmuştur. Bu benzerlik ve farklılıklardan yola çıkarak yapılan çalışmanın amacı, "Yurtseverlik ve milliyetçilik hangi noktalarda benzer yönler sergiler? ", "Hangi noktalar da ise birbirinden ayrılır?" sorularının yanıtını bulmaya çalışmaktadır. Türkiye'nin içinde bulunduğu yapıda bu kavramların nerede durduğunun tartışması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yurtseverlik, Milliyetçilik, Viroli

Abstract

In this study, the concepts of patriotism and nationalism in the book "Vatan Aşkı" by Maurizio Viroli. It will be emphasized that these two concepts have similar and different sides. Nationalism and patriotism are different concepts even though they are similar to each other. There have always been efforts to separate patriotism and nationalism. Based on these similarities and differences, the aim of the study was to: çalış At what points does Patriotism and Nationalism exhibit similar aspects? What points are separated from each other? Are trying to find the answer. Turkey has made a structure in which the debate that stood where these concepts.

Keywords: Patriotism, Nationalism, Viroli

Received: 13 December 2018 * **Accepted:** 27 December 2018 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiape.2018.177.3>

* **Corresponding author:**

Gamze Mertol, Samsun Science and Arts Center, Ministry of Education, Ankara, Turkey.
Email: akkayagamze@hotmail.com

GİRİŞ

Öncelikle milliyetçilik ile yurtseverlik kelimeleri arasındaki farka bir göz atmak gerekmektedir. Bu farklılığın nedeni bir adlandırma farkından mı kaynaklanıyor, yoksa içinde daha derin nedenler mi bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu'nun Sözlüğü Milliyetçiliği şöyle tanımlar: “Maddi ve manevi açılardan millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı, ulusalcılık. Yurtsever tanımı ise şöyledir; “Yurdunu, milletini büyük bir tutku ile seven, bu uğurda her türlü özveriye katlanan, vatanperver.”Türkçe Sözlük yurtseverliği “1. Yurtsever olma durumu 2. Yurtsevreye yakışır davranış, vatanperverlik” olarak bize sunmaktadır.

Akademik literatürde vatan aşkı ve milliyetçilik eş anlamlı ifadeler olarak görülmektedir. Yurtseverlik cumhuriyet sevgisini ve halkın özgürlüğünün simgelerken, milliyetçilik etnik birliği dilsel kültürel birliği savunmaktadır. Bundan dolayı yurtseverliğin karşısında tiranlık, despotizm baskı vardır. Milliyetçiliğin karşısında ise kültürel kirlenme, heterojenlik, ırksal karışma ile sosyal, politik ve entelektüel bölünme vardır (Viroli,1997)

Bu iki kavramın ilk bakışta büyük farklılıklar göstermediği düşünülebilir. Ancak milliyetçilikte vurgulanan asıl öge ülke ve milletin faydasını her şeyin üzerinde öngörürken, yurtseverlikte öngörülen yurdu ve milletini sevme düşüncesidir. Çoğu kişi bu farkın çokta önemli olmağını düşünebilir. Kelimelerin anlamları zamanla değişime uğrayabilmektedir. Bu değişimler zamanla kelimelerin anlamlarını daraltır veya genişletir. Aslında milliyetçilik ve yurtseverlik kavramlarının başına gelen de budur.

Doğru bir biçimde anlaşıldığında, cumhuriyetçi yurtseverlik dili milliyetçiliğe karşı bir panzehir hizmeti görebilir. Milliyetçilik dili gibi oda ağırlıklı olarak retoriğe dayanır, bireysellikten uzak rasyonel yaptırımların akıl temelinde kabulü yerine, yurtseverlik dili özgür bir kültür ve tarihsel kültürü olan belli bir halkın arzularını diriltmeyi, güçlendirmeyi kendine hedef edinmiştir (Viroli,1997:19).

Millet, Arapça kökenli bir sözcük olup; yol ve bundan genişleyerek din ve şariat anlamına gelir. Osmanlı'daki anlamıyla millet; din, mezhep, kişi veya bir din ve mezhepte bulunan cemaat anlamındadır. (Sami, 1989:1400; Devellioğlu, 2003:648) Milletin Türkçe karşılığı olarak görülen ulus sözcüğü ise; Türkçe Tarama Sözlüğü'nde aşiret, halk, kavim, millet ile eş anlamlı gösterilir. (Türkçe Sözlük, 1988:222) Osmanlı Devleti'nde millet, aynı dinden olanların oluşturduğu topluluğa verilen isimdir. Mesela; millet-i İslâmi'ye tabiri tüm Müslümanların anlatmak için kullanılırdı.

Aynı ülke içinde yaşayan milliyetçi ve yurtsever halk ortak noktada birleşmezler mi? Bu soruya verilecek yanıt aslında ikisinin de ortak kaynağı yaşadığı yeri sahiplenme isteğidir. Yaşanılan yer (yurt) ne kadar önemli ise, o yurt üzerinde yaşayan halkta o kadar önemlidir. Bu bağlamda benim sormaya çalıştığım soru ise hem milliyetçi hem vatansever olunamaz mı?

Viroli'ye göre Vatan Aşkı kitabında göstermeye çalıştığı gibi, tarihsel manzara tamamen ayrı bir görünüm sergilemektedir. Modern milliyetçilik dili yurtseverlik dilinin dönüşümü ya da uygulanması olarak ortaya çıkar, böylece ülke ve vatan gibi ifadeler yani anlamlar kazanmış olurlar. Milliyetçiliği anlamak için yurtseverlikle başlamak gerekmektedir. Milliyetçilik kültüre bağlı olarak ortaya serilmekte ve yüzyıllar boyu değişmekte olan tek bir dil, iki dil açısından düşünmek gerekmektedir (Viroli,1997:19).

Yurt sözcüğünün, birkaç değişik anlamı vardır. Yer-memleket, mesken-ikametgâh-hane, tasarruf olunan arazi-emlak. (Sami, 1989:1557) Türkçe Tarama Sözlüğü'nde "Oturulan yer, mesken, memleket anlamlarına geldiğini görmekteyiz. Yurt kavramı vatan sözcüğüyle de eşanlamlıdır (Devellioğlu, 2003:1139) Osmanlı Devleti'nde "vatan" kavramı, 19.yüzyılda Fransızca "patrie" kelimesinin karşılığı olarak karşımıza çıkmıştır.

On yıl önce Meksika'da, kişinin kendi evinde doğması, kendi evinde ölmesi ve bir tanıdığına yanına gömülmesi son derece normal bir yaşam düzeneğiydi. Kişinin sadece ruhsal ihtiyaçları kilise kurumuyla gideriliyordu. Şimdi ise yaşamın evde başlayıp evde sona ermesi sefaletin ya da çok özel bir imtiyazın işareti haline gelmiştir (Illich, 2006:15).

Doğduğum yer değil, doyduğum yer yaklaşımı vatan ve millet kavramını değiştirmeye başlamıştır. Önceleri doğulan yer vatan kavramı ile tanımlanırken. Değişen dengeler ve kapitalist yaklaşımlar vatan ve millet kavramında sorgulamaya başlamıştır. Almanya'da doğan bir Türk'ün vatani acaba cidden doğduğu yer midir? Doyduğu yer midir?

Yurttaşlık tanım gereği insanları yasa önünde eşit hakları olan bireyler olarak ele alma meselesidir. Bu demokratik yurttaşlığı insanların politik statülerini dinlerini, etnik yada sınıf üyelikleri ile belirleyen feodal ve diğer modernlik öncesi görüşlerden ayırtan şeydir (Kymlicka, 1998:266).

Son günlerde Türkiye'nin gündeminde yeniden tartışılmaya başlanan 'Anayasal vatandaşlık' kavramı, ulusal devleti, din, dil, ırk gibi tarihten ya da coğrafyadan gelen 'kültürel kimlikleri' yerine, mensup olunan ülkenin siyasal kimliğine ve bu ülkenin 'eşit haklara dayalı vatandaşlığı' kavramına bağlayan bir anlayışı dile getirmektedir (Kongar, 2006:128).

Kültürel kimlikleri bırakmak milliyetçilikten uzaklaşmak anlamına gelmektedir. Buda bize ülkenin daha çok yurtsever bir yapıya doğru mu gittiğini göstermektedir? Yukarıda belirtilen cümleler doğrultusunda milli değerlere karşı bir tehdit olan küreselleşmeyi mi karşımıza çıkarmaktadır sorusunu aklımıza getiriyor.

Küreselleşme ile birlikte karşımıza çıkan iki tehdit vardır. Birincisi bölünme yoluyla yok olmaktır. Diğer ise küreselleşmenin bir örnekletiricisi olarak yok olmaktır. Bütün dünya aynı marka ayakkabı giyen bir kültüre doğru hızla yol almaktadır (Kongar, 2006:130).

Yukarıdaki paragrafta verilen iki tehdit karşısında milliyetçilik ve yurtseverlik küreselleşmeye karşı bir taraf sergileyerek aynı safta durmuşlardır. İkisinin temelinde tek düzecilik ve aynı olma mantığı yoktur. Yurtseverler özgürlükçü olsalar da bu özgürlükler halkın özgürlüğüdür. Bölünme yoluyla ve küreselleşmenin getirdiği tek tip modele karşıdır. Milliyetçilik zaten özünde aynı olmayı tercih etmediğinden kültür birliğine dayalı olduğundan küreselleşmeye karşı bir taraf sergilemeyi devam ettirmektedir.

Vatan aşkı paylaşmayı teşvik eden bir sevgidir. Bu sevgi insanların ayırt edici biçimde kendilerinin olan iyiye bağlılıklarını başkalarıyla birlikte ortak olarak sahip olduğu iyiye bağlı oldukları iyeye tabi kılmalarını sağlar. Kişinin ülkesini canından çok sevmesi o kişinin şehrinin özgürlüğü ve yaşaması için kendi canını feda etmeye hazır olması gerektiği anlamına gelir (Viroli, 1997:49).

Aynı vatan toprağı üzerinde yaşayan halk farklı milletlerden oluşabilir. Bu oluşum vatanseverlikten uzaklaşma anlamına gelmemelidir. Buna güzel örnek Kurtuluş Savaşı için verilen mücadeledir. Farklı milletlere mensup olsalar dahi aynı safta yer almış vatanseverlerin savaşı olmuştur.

Yurtseverlik aynı zamanda, seçimlerin sık sık yapılmasını halkın yönetime ortak olmasını talep eder. Halkın katılımı kargaşayı artırır ama yurtseverliği de besler. Halkı politik haklardan mahrum ederek sağlanan huzur ortamı despotizmin getirdiği miskinlik gibidir. Buda yurtseverlikle bağdaşmaz. Yurtsever kamu hayatına katılır (Viroli, 1997:138).

Millet bir olma demektir. Tarihe, dile, edebiyata, dine, sanata ve bilime dayanan bir milletin kültürel birliği, bir birey yani, kendi manevi dünyası, meziyetleri ve güçleriyle tek bir bünye olarak halkı oluşturur. Her milletin özel ve bireyselliği olmasına rağmen her millet tektir. İnsanlık tarihi, denebilir ki, karşılıklı ilişkide olan milli organizmaların yükseliş ve düşüş tarihidir (Viroli,1997).

Milliyetçilik kültürel olarak farklılıklara karşılığı sergilemektedir. Günümüz koşullarında farklı milletler aynı yurdu paylaşmaktadır. İşte bu durumda yurtseverler ile milliyetçiliği biri ile savaştıran durumlar karşımıza çıkarılmaktadır. Hem yurtsever hem milliyetçi olan bir grup var mıdır? Yoksa yurtsever ayrı safta milliyetçi ayrı safta mı durmalıdır?

Bu saflarda milliyetçiliği sağ bir oluşum kabul ederken. Yurtsever olmak sanki sol kesimin işi gibi gösteriliyor. Özellikle Ülkemizde böyle bir ayrıma gidilmekte olduğunu gözlemlemekteyim.

Roselli yurtseverlikle milliyetçilik arasında kesin bir ayrımı koymuştur. Birinciyi, başka hakların haklarına saygı temelinde özgürlük talepleriyle özdeşleştiren Rosselli, ikinciyi gerici rejimlerin izlediği büyüme politikası olarak tanımlamıştır. İki ideoloji de milli duyguya seslenir ve ikisi de güçlü tutkulara hükmeder. Roselli, bu nedenle , bunların birbirlerine karşı kullanılmaları gerektiğine inanıyordu. Yurtseverliği bir önyargı olarak reddetmek yerine, anti-Faşistler onu programlarının merkezine yerleştirmelidirler: Anti-Faşist devrim, ona göre, yurtsever bir görevdir (Viroli, 1997).

Hikmet Çetinkaya Soros'un Çocukları adlı eserinde önsözünde şunu belirtmektedir. Bu bir öyküdür aslında... Dünün solcuları, bugün 'Soros çocukları' olmuştur... Onların adları, saymakla bitmez! Ben; bir yurtsever ve solcu olarak onların maskelerini indirmeyi sürdüreceğim (Çetinkaya, 2007).

Vatansever ve solcu olmayı aynı safta tutan yazarın sol kesimin yurtseverlik kimliğine önem verdiğini dile getirmiştir. Yurtsever olmak ile solcu olmayı bağdaştıran yazarın görüşü Viroli ile birleşmektedir. Bu bakımdan ülkemizde solcuların benimsediği kimlik yurtsever tarafta dururken, sağcıların benimsediği kimlik ise milliyetçi tarafta durmaktadır. Bunu kesin çizgilerle ayırmak mümkün olmadığı görüşünde olsam da Viroli'nin durduğu tarafın yurtseverler tarafı olduğu net olarak kitabında belirtilmektedir. Yurtseverliğin hangi noktada milliyetçilik ile benzeştiğini sormamız gerekmektedir. Küreselleşmenin karşında durarak milliyetçilik ile aynı noktada birleştiğini görmekteyiz.

Politik yurtseverlik dilinin milliyetçilikle yurtseverlik arasındaki ayırma model olarak Jürgen Habermas'ı alabiliriz. Habermas'a göre; Avrupa'da milli devletler, demokratik ve liberal kurumlara zemin oluşturan etnik ve kültürel homojenlik kurmaktadır. Milli devlet ve demokrasi milliyetçiliğin gölgesinde doğmuş, ikiz kardeşlerdir. Milliyetçilik kavrayışına karşı Habermas'ın önerdiği anayasa yurtseverliğidir (Viroli, 1997).

Viroli Vatan Aşkı kitabında yurtseverlik ve milliyetçiliği çeşitli fikir adamlarının görüşüne dayandırmaktadır. Viroliye göre kişinin ülkesini sevmesinin, kendi kültürü ve hayat tarzıyla ortak özgürlük ilkesine dayalı bir politik cemaat olarak cumhuriyeti sevmek anlamına geldiği düşünülmektedir. Bu anlayışın temelinde duran yurtseverlikten yana olan teorisyenler, milliyetçiliği ondan uzak tutmaya çalışmışlardır.

Tocquvill'ye göre, yurtseverlik Amerikan demokrasisi toprağında yeşermiştir. Bu yurtseverlik kişinin doğduğu yere bağlılıktan doğan yurtseverlikten daha az ateşli daha cömerttir ama daha yaratıcı ve kalıcıdır. Amerikan yurtseverliğinin savunucularından John H. Schaar da A.B.D için politik yurtseverliği savunur. Schaar, Amerika halkının ata yurduna ilişkin bağlılığı olmadığını ortaya atar (Viroli, 1997).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Milliyetçilik ve yurtseverlik birbiri dışında kavramlardır. Maurizio Viroli bu kitapta yurtseverliğin milliyetçiliğe teslim edilmeyecek kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yurtseverlik çoğunluktan yana olurken, milliyetçilik farklılıkların silindiği kişi haklarını reddeden bir toplumsal yapıyı amaçlar. Fakat bu ayrı kavramların benze yönleri de vardır. Küreselleşmeye karşı duruşlarında aynı safta yer aldıkları görülmektedir.

Viroli'nin Vatan Aşkı kitabında geçen iki kavram olan ve kitabın asıl yola çıkış konusunda yurtseverlik ve milliyetçilik kavramlarıdır. Yurtseverlik dili, yaşam sevgisi cumhuriyet sevgisiyle

eşdeğerdir. Milliyetçilik dili, 18. yüzyıl Avrupa topraklarında halkın kültürel ve dilsel etnik birliğini savunmak üzere tasarlanmıştır. Cumhuriyetçilik ve yurtseverliğin düşmanları; tiranlık, despotizm, otokrasi ve yozlaşma iken milliyetçiliğin düşmanları; kültürel kirlenme, heterojenlik, ırksal karışım siyasi/sosyal bölünmedir.

Yurtsever için en başta gelen değer; cumhuriyet ve onun ardından gelen özgür yaşamdır. Milliyetçiler için manevi ve kültürel birliktir.

Milliyetçilik ve yurtseverlik birbiri dışında kavramlardır. Maurizio Viroli bu kitapta yurtseverliğin milliyetçiliğe teslim edilmeyecek kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yurtseverlik çoğunluktan yana olurken, milliyetçilik farklılıkların silindiği kişi haklarını reddeden bir toplumsal yapıyı amaçlar. Fakat bu ayrı kavramların benzer yönleri de vardır.

Her iki kavramda bağlılık hissi olduğu vurgulanmaktadır. Yurtsever özgürlüğe ve cumhuriyete bağlı iken, milliyetçilik manevi ve kültürel değerlere bağlıdır. Her ikisi de küreselleşme karşısında durmuşlardır. Milliyetçilik manevi değerlerin yok oluşunda karşı da kalkan görürken, yurtseverlik manevi ve kültürel değerlerin korunması açısından yerini karşı duruşta alarak bu karşı duruşta göstermiştir.

Viroli'nin Vatan Aşkı kitabında demeye çalıştığı yurtseverlik erdemine giden yol, homojenlik ve yurttaşlık yoludur. Ama en önemli yol, özgürlük yolu politikanın yoludur. Burada aranılan yurttaş; adaletsizliğin, ayrımcılığın, anayasal ilkeler çiğnendiğinde harekete geçen yurttaşlardır.

Viroli'nin yurttaşlık kavramının daha çok yanında yer aldığı kitabını bitirirken ortaya koyduğu sonuç cümlesi şudur: “Yurttaşlık erdeminin yeniden doğuşuna yardım etmenin en iyi yolu kabul edilebilir bir yurtseverlik anlayışı ortaya koymaktır.”

KAYNAKÇA

- Çetinkaya, H. (2007). Soros' un çocukları. Cumhuriyet Kitapları.
- Devellioğlu F. (2003). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugatı:Aydın Kitabevi
- Illich I. (2006). Okulsuz Toplum: Oda Yayınları
- Kongar E. (2006). 21.Yüzyılda Türkiye: Remzi Kitabevi
- Kurumu, T. D. (1983). Türkçe sözlük. Türk Dil Kurumu.
- Kymlicka W. (1998). Çok Kültürlü Yurttaşlık: Ayrıntı Yayınları
- Şemseddin S. (1989). Kamus-I Türkî: Kapı Yayınları
- Viroli M. (1997).Vatan Aşkı: Ayrıntı Yayınlar